

HORACE

Séance 4

Épîtres, I, 1

Horace vieillissant

Prima dicte mihi, summa dicende **Camena**,
spectatum satis et **donatum** iam **rude** quaeris,
Maecenas, iterum antiquo me **includere ludo** ?
Non eadem est aetas, non mens. **Veianius** armis
Herculis ad **postem** fixis **latet** abditus agro, 5
ne populum extrema **totiens exoret** harena.
Est mihi **purgatam crebro** qui personet aurem :
'**Solue** senescentem **mature** sanus equum, ne
peccet ad extremum ridendus et **ilia ducat.**'
Nunc itaque et uersus et cetera **ludicra pono**, 10
quid uerum atque decens, curo et rogo et omnis in hoc sum ;
condo et **compono** quae mox **depromere** possim.

Ac ne forte roges quo me duce, quo Lare tuter ;
nullius **addictus** iurare in uerba magistri,
quo me **cumque** rapit tempestas, **deferor** hospes. 15
Nunc **agilis** fio et mersor ciuilibus undis,
uirtutis uerae custos rigidusque **satelles** ;
nunc in **Aristippi** furtim praecepta relabor
et mihi res, non me rebus **subiungere** conor.
Vt nox longa quibus mentitur amica, diesque 20

longa uidetur opus debentibus, ut **piger** annus
pupillis quos dura premit custodia **matrum**,
sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora quae spem
consiliumque morantur agendi **nauiter** id quod
aeque pauperibus prodest, locupletibus aequae, 25
aeque **neglectum** pueris senibusque nocebit.
Restat ut his ego me ipse regam solerque elementis.

Non possis oculo quantum contendere **Lynceus**,
non tamen **idcirco** contemnas **lippus inungui** ;
nec, quia desperes inuicti membra **Glyconis**, 30
nodosa corpus nolis prohibere **cheragra**.
Est quadam prodire tenus, si non datur **ultra**.

Feruet auaritia miseroque cupidine pectus :
sunt uerba et uoces quibus hunc **lenire** dolorem
possis et magnam morbi deponere partem. 35

Laudis amore **tumes** : sunt certa **piacula** quae te
ter pure lecto poterunt **recreare** libello.

Inuidus, iracundus, **iners**, uinosus, amator,
nemo adeo **ferus** est, ut non **mitescere** possit,
si modo culturae patientem commodet aurem. 40

Virtus est uitium fugere et sapientia prima
stultitia caruisse. Vides, quae maxima credis
esse mala, exiguum **censum** turpemque **repulsam**,
quanto **deuites** animi capitisque labore ;

impiger extremos curris mercator ad Indos, 45
per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes ;
ne cures ea quae stulte miraris et optas,
discere et audire et meliori credere non uis ?

Quis circum **pagos** et circum **compita pugnax**
magna coronari contemnat Olympia, cui spes, 50
cui sit condicio dulcis sine **puluere** palmae ?

Horace : menteur ou indépendant ?

Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum **mendax desideror. Atqui,**
 si me uiuere uis sanum recteque ualentem,
 quam mihi das aegro, dabis aegrotare timenti,
 Maecenas, **ueniam**, dum **ficus** prima calorque 5
dissignatorem decorat lictoribus atris,
 dum pueris omnis pater et matercula **pallet**,
officiosaque sedulitas et **opella** forensis
 adducit febres et testamenta **resignat.**
 Quodsi **bruma** niues **Albanis illinet** agris, 10
 ad mare descendet **uates tuus** et sibi parcat
contractusque leget ; te, dulcis amice, reuiset
 cum Zephyris, si concedes, et **hirundine** prima.
 Non quo more **piris** uesci **Calaber** iubet hospes
 tu me fecisti locupletem. '**Vescere, sodes.**' 15
 'Tam satis est.' 'At tu, quantum uis, tolle.' '**Benigne.**'
 'Non inuisa ferēs pueris **munuscula** paruis.'
 'Tam teneor dono quam si **dimittar** onustus.'
 'Ut libet ; haec porcis hodie **comedenda** relinques.'
 Prodigus et stultus donat quae spernit et odit ; 20
 haec **seges** ingratos **tulit** et feret omnibus annis.
 Vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus,
 nec tamen ignorat quid distent **aera lupinis** ;
 dignum **praestabo** me etiam **pro laude merentis.**
 Quodsi me noles **usquam** discedere, reddes 25
 forte **latus**, nigros **angusta** fronte capillos,
 reddes dulce loqui, reddes ridere **decorum** et
 inter uina fugam Cinarae maerere **proteruae.**
 Forte per angustam tenuis **uolpecula rimam**
repserat in **cumeram** frumenti, **pastaque** rursus 30

ire **foras** pleno tendebat corpore frustra ;
 cui **mustela** procul : 'Si uis' ait 'effugere istinc,
macra cauum repetes **artum**, quem macra **subisti**.'
 Hac ego si **compellor** imagine, cuncta **resigno** ;
 nec somnum plebis laudo **satur altilium** nec 35
otia diuitiis Arabum liberrima muto.
 Saepe **uerecundum** laudasti rexque paterque
 audisti **coram** nec uerbo parcius **absens** ;
 inspice si possum donata **reponere** laetus.
 Haud male Telemachus, **proles** patientis Vlixei : 40
 'Non est aptus equis Ithace locus, **ut** neque planis
porrectus spatiis nec multae prodigus herbae ;
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.'
 Paruum parua decent ; mihi iam non regia Roma,
 sed **uacuum** Tibur placet aut **imbelle** Tarentum. 45
 Strenuus et fortis causisque **Philippus** agendis
 clarus, ab officiis octauam circite horam
 dum redit atque foro nimium distare **Carinas**
 iam **grandis natu queritur**, conspexit, ut aiunt,
adrasum quendam uacua **tonsonis** in umbra 50
cultello proprios purgantem leniter unguis.
 'Demetri', (puer hic non **laeue** iussa Philippi
 accipiebat) 'abi, quaere et refer, **unde domo**, quis,
 cuius fortunae, quo sit patre quoue patrono.'
 It, redit et narrat Volteium nomine Menam, 55
praeconem, tenui censu, sine crimine, notum
 et properare **loco** et cessare, et **quaerere** et uti,
 gaudentem paruisque **sodalibus** et **lare** certo
 et ludis et post **decisa** negotia Campo.
 '**Scitari** libet ex ipso quodcumque refers ; dic 60
 ad cenam ueniat.' Non sane credere Mena,
 mirari secum tacitus. Quid multa ? '**Benigne**,
 respondet. 'Neget ille mihi ?' 'Negat **improbis** et te
 neglegit aut **horret**.' Volteium mane Philippus

uilia uendentem tunicato **scruta popello** 65
occupat et saluere iubet prior ; ille Philippo
excusare laborem et mercennaria uincla,
 quod non mane domum uenisset, denique quod non
 prouidisset eum. 'Sic **ignouisse** putato
 me tibi, si cenas hodie mecum.' 'Vt libet.' 'Ergo 70
 post nonam uenies ; nunc i, rem strenuus auge.'
 Vt uentum ad cenam est, dicenda tacenda locutus
 tandem dormitum **dimittitur**. Hic ubi saepe
 occultum uisus decurrere piscis ad **hamum**,
 mane cliens et iam certus conuiuia, iubetur 75
 rura **suburbana indictis** comes ire **Latinis**.
 Impositus **mannis aruum** caelumque Sabinum
 non cessat laudare. Videt ridetque Philippus,
 et sibi dum requiem, dum **risus** undique quaerit,
 dum septem donat **sestertia, mutua** septem 80
 promittit, persuadet uti **mercetur agellum**.
 Mercatur. Ne te longis **ambagibus** ultra
 quam satis est morer, ex **nitido** fit rusticus atque
sulcos et **uineta crepat mera**, praeparat **ulmos**,
immoritur studiis et amore **senescit** habendi. 85
 Verum ubi **oues furto**, morbo periere capellae,
 spem **mentita seges**, bos est **enectus** arando,
 offensus damnis media de nocte caballum
 arripit iratusque Philippi tendit ad aedes.
 Quem simul aspexit **scabrum** intonsumque Philippus : 90
 'Durus' ait, 'Voltei, nimis **attentus**que uideris
 esse mihi.' '**Pol**, me miserum, patrone, uocares,
 si uelles' inquit 'uerum mihi ponere nomen.
Quod te per **Genium dextram**que deosque Penates
 obsecro et obtestor, uitae me redde priori. 95
 Qui semel aspexit quantum **dimissa petitis**
praestent, mature redeat repetatque **relicta**.
Metiri se quemque suo **modulo** ac pede **uerum est**.